

Iosif Petran, „Pereții albi“

Volumul de teatru al lui Iosif Petran, apărut la Editura Eminescu, în colecția „Rampa“, poartă numărul „unu“, număr care obligă și care implică foarte mult — căci de acest prim număr se vor lega speranțe, proiecte, obiecții etc.

Volumul cuprinde trei lucrări de structuri diferite, denotînd capacitatea autorului de a se îndrepta deopotrivă către piesa de actualitate și către cea istorică.

Categoria celei din urmă e reprezentată de actul *Bogdan urmașul* — încercare de portretizare a lui Bogdan cel orb, într-un „moment cheie“, înaintea morții, precum și a banului Luca Arbore. Acesta ne este înfățișat în datele știute, de patriot și om al datoriei, dar insufletit în același timp de vanitatea puterii, de ambiția de a-și vedea cuvîntul ascultat. Dimpotrivă, Bogdan apare drapat de o impresionantă demnitate în recunoașterea ambițiilor și neîmplinirilor, de o sobră conștiință a înfrîngerii. Păcat că dimensiunea restrînsă a lucrării îl obligă pe autor la o expunere fugitivă, oarecum de „proiect“ dramatic, fiindcă principiile enunțate aici, în legătură cu problemele și condițiile domniei, se pretează — dacă nu chiar pretind — o tratare mai amplă.

Privit din perspectiva relației cu istoria, Bogdan se lasă înghițit de timp. O situație contrară — încercarea de a se sustrage din cursul continuu al timpului — e prezentă în altă piesă, tot de un act, *Pereții albi ai clipei*. Aici personajele — Tinărul, Bătrînul, Fata — sînt „salvate“ de către un Profesor de iminența morții (prin accident), prin dilatarea acelei summi de secundă în care toți trei gîndiseră același lucru. Smulgerea din ghearele Timpului e lipsită însă de dramatismul sau forța fascinantă întîlnită, de pildă, la un „demon“ dostoevskian; ea aduce mai degrabă cu o experiență științifico-fantastică. Pe de altă parte, „pereții albi“, între care se întîlnesc eroii, reprezintă o lume absurdă a nedeterminărilor, cum de teatrul absurdist ține și situația în care se află cele trei personaje, care fac, fiecare în parte — neînțelegînd nici ei propria lor poziție — eforturi de autoidentificare. Apoi, replicile, multe din ele cam declarative, nu au suficientă forță nici o adresă destul de clară; nu știm, așa fiind, dacă piesa s-a vrut legată de simbolistica elementelor — foc, apă, prăpastie (care reprezentau cele trei accidente) — sau de elucidarea problemei „lumii de dincolo“ sau...

Totuși, chiar așa, indecisă, piesa e vrednică de atenție pentru opțiunea eroilor. Între imobilism, pasivitate, viața în „preimperiu“ morții, și acțiune, ei aleg ultima alternativă. Decizia definitivă e luată de Tinăr, al cărui atribut principal, voința, îl va caracteriza și pe tinărul Andrei, eroul piesei *Icoană pe lemn*.

În recolta nu prea bogată a pieselor „cu tineri“ sau „despre tineri“ *Icoană pe lemn* este o lucrare „despre tineri“, despre ceea ce ei ascund dincolo de extravaganțele verbale.

Eroul piesei, Andrei Flavian, aparent plin de teribilisme, și-a consumat tot timpul liber stringerii documentelor privitoare la moartea mamei sale, eroină antifascistă, ucisă în 1944. Axul piesei este astfel cel al restabilirii adevărului, al îndeplinirii unei datorii față de trecut, față de curaj și eroism.

E drept, gradarea acțiunii se face în stil „polișt“, cu deducții detectiviste, cu anchetări etc. Dar locul împușcăturilor este luat de înțelegerea faptelor. Andrei nu este interesat de răzbunarea în sine; el înțelege că „lanțul format din neîncredere trebuie rupt“, știe bine că acum trăiește în altă lume, că fiul său va crește printre alți oameni. Celelalte personaje reprezintă diferite atitudini față de viață. Semnificativ, între acestea se numără și bizantinologul Petrușan, fanatic cercetător de icoane, care trece pe lîngă viață, pentru care războiul și prefacerile sociale ce i-au urmat au însemnat doar dispariția unei colecții sau posibilitatea de a vedea o lucrare...

Cele două piese de actualitate scot, așadar, în evidență, contrastele între generații, diferența pregnantă dintre aparență și esența tinerilor, dar mai ales, opoziția dintre două atitudini fundamentale — acțiune sau imobilitate. Profesorul sau Petrușan sînt pentru fixism, în timp ce Bătrînul, Fata, Tinărul și Andrei aderă la alternativa *acțiune*. Andrei vrea să lucreze în Delta, la stuf; alege deci Munca, după ce alesese Încrederea, Adevărul. Desigur, moartea învinsului fiu al lui Ștefan, reîntoarcerea în clipa *reală* pentru cei trei eroi din *Pereții albi*, alegerea unui prezent demn, pentru Andrei Flavian, toate se constituie într-o pledoarie a autorului pentru *viață autentică*.